

Het opfokken van geiten vraagt het nodige vakmanschap. Dat bleek midden juli tijdens een studiereis van Boerenbond Beroepswerking naar 2 geitenbedrijven in de Nederlandse provincie Noord-Brabant. – DIANE SCHOONHOVEN, BEROEPSWERKING –

Geiten opfokken, is vakmanschap

• kleinvee •

Dankzij een goede opfok en gerichte selectie realiseerde de familie Smolders uit Westerhoven een stijging in de melkproductie van 330 l per geit per jaar. De familie Schippers uit Oerle bouwde een nieuwe stal voor hun jonge geiten, waardoor men eenvoudiger volgens vaste procedures kan werken. Behalve de nadruk die beide bedrijven leggen op de opfok van jonge geiten, hebben ze met elkaar gemeen dat ze zich hierbij graag goed laten adviseren. Goed geïnformeerd zijn, is immers al de helft van het werk.

Opfok op basis van goed uitgangsmateriaal

De familie Smolders startte in 2005 met het houden van geiten. Inmiddels melkt het bedrijf 850 geiten in een nieuwe stal en worden 280 jonge geiten opgefokt in een stal voor vleesstieren die omgebouwd werd. De familie deed vanaf het begin een beroep op adviseurs. Dit heeft haar sterk geholpen in haar bedrijfsontwikkeling. Een van die adviseurs is opfokspecialist *Hans Wansink* van Sloten bv. “Het uitgangsmateriaal waarmee het bedrijf gestart is, is net zozeer van groot belang geweest. Weet steeds welke geiten je koopt en van welk bedrijf ze afkomstig zijn. Koop alleen goede dieren van bedrijven die vrij zijn van *CL/CAE* (de geitenziekten *Caseous Lymphadenitis* en *Caprine Arthritis Encephalitis*), dat voorkomt veel problemen.” Volgens geitenspecialist *Pieter Schoenmakers* van Boerenbond Deurne, een mengvoederproducent in Zuid-Nederland, speelt ook de huisvesting een grote rol. “Lucht, licht en water moeten steeds voldoende beschikbaar zijn.” Uiteindelijk is de gedisciplineerde en nauwkeurige aanpak de geitenhouder doorslaggevend. Tijdens de rondgang op het bedrijf keerden deze verschillende

aspecten van de bedrijfsvoering steeds terug.

De rondgang startte waar ook de pasgeboren lammeren binnenkomen. Half januari begint de aflammerperiode en worden de pasgeboren lammetjes ondergebracht in bakken die op een tafel worden gezet waar lampen boven hangen. Hier krijgen de lammeren kunstbiest en wordt de navel ontsmet. Na 1 of 2 dagen mogen de lammeren in hokken op stro. In de stal wordt de lucht mechanisch geventileerd en verwarmd. Bedrijfsleider *Bart Smolders* kocht hiervoor een systeem dat al werd gebruikt in een varkensstal, maar ook bij de opfok van geiten perfect kan dienstdoen. In de hokken ligt een dik pak stro, dat dagelijks wordt bijgestrooid. “Het is belangrijk om te starten met veel stro, zo blijven de lammeren steeds droog. Als je met te weinig stro begint, wordt het snel nat en blijf je bijstrooien”, aldus *Hans*. Om de lammeren water te leren drinken, zet *Bart* betonnen blokken voor de drinkbakjes waar nippeltjes in zitten. Omdat geiten nieuwsgierig zijn, komen ze hierop af en zo leren ze spelenderwijs water te drinken. De lammeren blijven in deze ruimte tot ze gespeend worden op een gewicht van 12 kg. Dit gewicht is volgens *Hans* wel een minimaal gewicht; liever ziet hij de lammeren nog iets zwaarder als ze van de melk afgaan. *Pieter* stelt dat het niet ideaal is alle lammeren tot het spenen in 1 ruimte te stallen: “Lammeren van verschillende leeftijden hebben andere temperatuursbehoeften. Voor lammeren tot 6 weken is ongeveer 15 °C ideaal. Maar lammeren die ouder zijn, hebben behoefte aan lagere temperaturen. Een jonge geit ontwikkelt zich immers van een niet-herkauwer naar een herkauwer, die veel meer warmte produceert en moet die warmte ook kunnen kwijtraken. Verschil-

lende ruimtes voor de verschillende leeftijdscategorieën zou beter zijn.”

Hans voegt hieraan toe dat ook de luchtvochtigheid stijgt naarmate de lammeren ouder worden; ze nemen immers meer melk op. Om de ideale luchtvochtigheid van 60% te handhaven, kan een vochtvretter worden gebruikt zodra de lammeren groter worden. Hiervan maakt ook de familie Smolders gebruik. Het spenen gebeurt van de ene dag op de andere; de lammeren krijgen niet eerst een dag alleen maar water. Tegelijk met het spenen worden de lammeren naar het tweede gedeelte van de stal overgebracht, waar ze tot ze een leeftijd van 4 maanden veel structuur gevoerd krijgen: luzerne, hooi in de ruif en een beetje maïs. Om de lammeren veel naar het voerhek te laten komen, worden ze viermaal per dag gevoerd. Zo hebben ze steeds vers voer. Nadien worden de goede en slechte lammeren in aparte groepen gezet en schakelen de lammeren van de ene dag op de andere over op ruwvoer, zo veel als ze kunnen opnemen. Daarnaast krijgen ze 0,6 kg krachtvoer per dag. “De pensmicroben moeten zich zo snel mogelijk aanpassen aan het rantsoen waar later ook de melk mee moet worden geproduceerd”, vertelt *Pieter*.

De beste bok staat op je eigen bedrijf

In deze stal vinden we ook een groepje jonge bokken; het bedrijf fokt immers zijn eigen bokken op. “De beste bok staat op je eigen bedrijf; deze dieren zijn immers aangepast aan het eigen bedrijfssysteem. Door gebruik te maken van kunstmatige inseminatie ($\kappa 1$) kan een gesloten bedrijfsvoering worden toegepast en moeten er geen bokken van andere bedrijven worden aangekocht”, zegt *Pieter*. Bij de $\kappa 1$ -keuze wordt het bedrijf bijgestaan door *Pieter*. “Hierbij kijken we vooral naar de jaarlin-

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

De familie Smolders steekt veel energie in de opfok van lammeren, wat resulteert in een groep heel gelijkmatige jonge geiten.

gen, normaal gezien de beste groep dieren op het bedrijf”, vertelt hij. De tekortkomingen van de jaarlingen bepalen de bokkeuze. Op dit moment hechten we veel belang aan het beenwerk en de vooruieraanhechting; een stevige uier kan men immers heel lang blijven melken.” Bart maakt ook gebruik van melkmetingen op de melkinstallatie en weet zo perfect hoeveel liter melk de verschillende dieren geven. Tweemaal per jaar worden de dieren zo in de verschillende groepen ondergebracht: net na het aflammeren en rond de dekking. De melkgeiten krijgen een rantsoen van maïs, gras, luzerne en krachtvoer. De hoeveelheid luzerne wordt aangepast naargelang de hoeveelheid structuur in het gras. De doelstelling van het bedrijf is om steeds minder dan 50 kg krachtvoer te voeren per 100 l melk. Zo krijgt de groep geiten die momenteel 4 l melk geeft slechts 1,55 kg krachtvoer per dier per dag! Het bedrijf steeg op ongeveer 5 jaar van 920 l naar een melkproductie van 1250 l per dier per jaar. Een goede opfok en gerichte selectie levert dus vruchten op.

Verbreiding

Het bedrijf van de familie Schippers in Oerle melkt ongeveer 600 geiten, die in totaal 650.000 l melk geven. Naast het houden van geiten vinden op het bedrijf nog andere activiteiten plaats onder de naam 't Geitenboerke. Zo organiseert het bedrijf excursies en kinderfeestjes en heeft het als zorgboerderij een aantal hulpboeren in dienst. Christ Schippers koos bewust om niet meer te groeien in het aantal geiten. “We hebben eigenlijk een milieuvergunning voor 800 melkgeiten, maar als we naar het rendement keken, bleek verbreding interessanter te zijn. Zo organiseren we elke zondag tussen carnaval en moederdag een geitenkijk-

dag, waarop zo'n 500 à 700 bezoekers elk 1 euro betalen. In totaal ontvangen we zo ongeveer 12.000 bezoekers per jaar! Deze neventak kost ons wel de nodige tijd. Om tijd uit te sparen, laat ik een loonwerker de geiten voeren. Hij komt elke dag langs, zelfs met Kerstmis en op nieuwjaarsdag! In minder dan 20 minuten voert hij alle geiten op het bedrijf. We hebben hiervoor een prijs afgesproken van 0,02 euro per geit en 1 euro per minuut. In totaal betaal ik zo ongeveer 28 euro per dag. Daar kan ik geen eigen voedermengwagen voor kopen, zeker niet als ik ook alle brandstof en tijd meereken.” Christ maakte een zogenaamd schipperspoortje in de melkput. Via dit poortje worden geiten die nog niet uitgemolken zijn opnieuw naar de melkstand gestuurd, waar ze tijdens een tweede ronde worden meegemolken. Dit bespaart veel tijd in vergelijking met het stilzetten van de volledige carrousel en te wachten tot 1 geit is uitgemolken.

Scherp in opfok

Ook op dit bedrijf krijgt de opfok van jonge geiten de nodige aandacht. Zo werd in 2010 een nieuwe stal voor jonge geiten gebouwd. Hans en Pieter waren van bij het begin bij het ontwerp van deze stal betrokken, wat heeft geleid tot een stal met meerdere gesloten afdelingen. Elke afdeling heeft zijn eigen naam, zodat ook

FOTO: DIANE SCHOONHOVEN

Christ Schippers beschikt over een leerhok waarin de jonge lammeren de speen moeten leren kennen.

voor de bezoekers en hulpboeren duidelijk is wat waar gebeurt. De pasgeboren lammetjes komen steeds eerst in de biestafdeling terecht. Ze worden verzameld in bakken op een tafel, waarbij flesjes koeienbiest worden warm gehouden bij een temperatuur van 38 °C. Elk nieuw lammetje in de biestafdeling wordt op een lijst genoteerd en elke keer het een flesje leeg-

drinkt, wordt er een streepje gezet. Door steeds bij een geboorte aanwezig te zijn, probeert de familie Schippers te voorkomen dat de lammeren na de geboorte bij de moeder drinken. De moeders mogen de lammeren wel aflikken, omdat dat minder stress voor de geit met zich meebrengt en bezoekers en hulpboeren dat graag zien. Vermits het bedrijf vrij is van geitenziekten mag het lam 10 tot 15 minuten bij de moeder liggen. Daarna wordt het weggehaald en naar de biestafdeling gebracht. Als het lam binnen 24 uur 3 flesjes heeft leeggedronken, mag het naar de volgende afdeling: het leerhok. Daar moet het lam leren drinken aan een speen. Iemand van de familie, stagiairs of hulpboeren komt vijfmaal per dag bij in het hok zitten om de lammeren vertrouwd te maken met de drinkautomaat. Lammeren die de speen kennen, krijgen een stip op hun kop en worden in een groter hok overgezet, waar ze 7 tot 9 weken blijven. De familie Schippers fokt op deze manier zowel de geitjes als de bokjes op. “Het melkpoeder mag voor beide groepen hetzelfde zijn, maar als de bokken hard moeten groeien, kunnen ze ook apart gevoerd worden”, aldus Hans. Voor jonge geiten geldt in het algemeen dat de concentratie melkpoeder beter een beetje te hoog is dan te laag. Bij een lage concentratie drinken de lammeren namelijk meer om voldoende voeding binnen te krijgen, waardoor ze ook meer urine zullen produceren. Hierdoor wordt het hok weer natter. Via een luchtinlaat komt verse buitenlucht naar binnen, die door middel van een ventilator weer wordt afgevoerd. Radiatoren regelen mee de temperatuur. De hokken zijn opvallend licht door een rij lichtplaten in het dak. “Er is geen goedkope licht dan daglicht. Het heeft een hoge lichtintensiteit, wat ideaal is voor geiten”, zegt Pieter hierover.

Ventilatie blijft discussiepunt

Net als bij de familie Smolders worden de lammeren op ongeveer 12 kg gespeend, waarna ze overgaan naar een ruimte die natuurlijk wordt geventileerd. Een rookproef toont aan dat de koude buitenlucht in elk geval niet direct neerslaat op het moment dat ze in de wat warmere stal komt. Toch is Hans niet volledig tevreden met de ventilatie. Hij vraagt zich af of een mechanische ventilatie tot een leeftijd van een half jaar niet beter zou zijn voor de dieren. Bijvoorbeeld door voergangventilatie toe te passen, waarbij de luchtinlaat bij de poort wordt geregeld. Ventilatie blijft een punt van discussie. “Vraag 5 verschillende adviseurs naar hun mening over ventilatie en je krijgt 5 verschillende antwoorden”, knikt hij. Goed geïnformeerd zijn, betekent dan misschien wel al de helft van het werk, de andere helft moet de geitenhouder toch echt zelf voor zijn rekening nemen ... ■